

Dariusz Chętkowski

Ania z Zielonego Wzgórza nie potrafi rozwiązać konfliktu.
A czy ty potrafisz?

Temat: Dlaczego Ania nie przebacza swojemu szkolnemu koledze? Jak ty byś postąpił na jej miejscu? (45 minut)

Lekcja ta pozwala uczniom na wyrażanie własnego stanowiska wobec decyzji podjętych przez bohaterów powieści Lucy Maud Montgomery. Młodzież popiera, odrzuca lub nie wie, jak ocenić postępowanie Ani Shirley oraz jej szkolnego kolegi, zajmując jedno z trzech miejsc w sali lekcyjnej. Następnie pod kierunkiem nauczyciela jedni przekonują drugich do zmiany stanowiska. Lekcja oparta jest na metodzie wzajemnej pomocy – uczniowie lepiej przygotowani przekonują słabszych, niezdecydowanych. Metoda zajmowania miejsc wprowadza pewien ruch na zajęciach, pobudza intelektualnie i dobitnie ilustruje, jakie jest stanowisko klasy wobec problemów lekturowych.

Cele lekcji:

Uczeń:

- ocenia zachowanie bohaterów powieści,
- broni własnego stanowiska, przekonuje kolegów do swoich racji,
- wykazuje się znajomością lektury,
- rozumie znaczenie rozwiązywania konfliktów z kolegami.

Nauczyciel:

- przygotowuje parę uczniów do odegrania scenki ilustrującej fragment lektury,
- przygotowuje krótkie opisy decyzji Ani i poddaje je publicznej ocenie,
- organizuje wzajemne przekonywanie się uczniów,
- wdraża młodzież do rozwiązywania konfliktów.

Materiały: Lucy Maud Montgomery, *Ania z Zielonego Wzgórza*, przeł. Agnieszka Kuc, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2005; tasiemka służąca do oznaczenia trzech części sali.

Metody pracy: Scenka ilustrująca fragment lektury, gra edukacyjna oparta na trzech stanowiskach: „tak”, „nie”, „nie wiem”.

Tok lekcji:

Uwaga: Uczniowie odniosą więcej korzyści z lekcji, jeżeli będą znać treść lektury. Kilka dni wcześniej przygotuj dwie lub trzy osoby (do roli Ani, Gilberta oraz ewentualnego narratora) do odegrania scenki ilustrującej poniższy fragment lektury:

- *Czy byłbyś tak uprzejmy i zawiózł mnie na pomost?*

Gilbert posłusznie przybił do pomostu, Ania zaś, odtrącając z lekceważeniem pomocną dłoń, sama zgrabnie wyskoczyła na brzeg.

- *Jestem wielce zobowiązana –powiedziała wyniośle, odwracając się plecami, ale Gilbert również wyskoczył z łódki i położył na dłuższą chwilę dłoń na jej ramieniu.*

- *Aniu – powiedział szybko –posłuchaj. Czy nie moglibyśmy zostać przyjaciółmi? Strasznie mi przykro, że naśmiewałem się wtedy z twoich włosów. Nie chciałem cię rozdrażnić, to miał być tylko żart. A poza tym to już było tak dawno temu. Myślę, że masz teraz niesamowicie ładne włosy, mówię szczerze. Zostańmy przyjaciółmi.*

Przez krótką chwilę Ania zawahała się. Po raz pierwszy, wbrew swej urażonej dumie, odniosła dziwne wrażenie, że miło jest widzieć w oczach Gilberta ten błysk nieśmiałości pomieszanej z niecierpliwym oczekiwaniem. Jej serce przez moment jakoś żywiej zabiło. Ale wkrótce doszedł do głosu dawny zapiekły żal. Wspomnienie tamtego wydarzenia sprzed dwóch lat odżyło, jakby dopiero wczoraj Gilbert nazwał ją „Marchewą” i w ten sposób upokorzył przed całą klasą. Uraza, jaką żywiła, a która starszym mogłaby się wydawać śmieszna z powodu swej błahej przyczyny, najwyraźniej mimo upływu czasu nie osłabła ani na jotę. Ania nienawidziła Gilberta! Nie miała najmniejszego zamiaru mu przebaczyć!

- *Nie – powiedziała chłodno –nigdy nie zostanę twoją przyjaciółką, Gilbertcie Blythe, po prostu tego nie chcę!*

- *Ach tak? Więc niech tak będzie! –Gilbert wskoczył do łódki, a policzki poczerwieniały mu z gniewu. –Nigdy więcej nie poproszę cię, żebyśmy zostali przyjaciółmi. I wcale mi na tym nie zależy!*

Odbił pospiesznie od brzegu, ze złością uderzając wiosłami o wodę. Ania zaś poszła pod górę wąską ścieżką, przy której rosły klony i paprocie. Dumnie unosiła głowę, ale na dnie serca skrywała dziwne poczucie żalu. Nieomal żałowała, że nie odpowiedziała Gilbertowi inaczej. Oczywiście, że śmiertelnie ją obraził, ale jednak...!

W końcu uznała, że prawdziwą ulgę poczułaby dopiero wtedy, gdyby mogła spokojnie gdzieś usiąść i wyplakać się. Po długich chwilach napięcia nerwowego i wysiłku Ania była całkiem wytrącona z równowagi.

Lucy Maud Montgomery, *Ania z Zielonego Wzgórza*, przeł. Agnieszka Kuc, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2005, s. 298 - 299.

1. Wprowadź najpierw pierwszą część tematu lekcji: „Dlaczego Ania nie przebacza swojemu szkolnemu koledze?”, objaśniając pokrótce, jakie cele zaplanowałeś zrealizować z uczniami podczas najbliższych 45 minut. Możesz powiedzieć, że za chwilę klasa obejrzy krótką scenkę, ilustrującą konflikt między dwojgiem bohaterów powieści *Ania z Zielonego Wzgórza*. Następnie wszyscy wezmą udział w specjalnej grze, która ułatwi ocenienie zachowania tytułowej bohaterki, Ani, i jej przeciwnika, Gilberta. Oprócz udzielenia odpowiedzi na zadane w temacie pytanie każdy spróbuje się zastanowić, jak sam postąpiłby, gdyby uczestniczył w podobnym konflikcie. Wprowadź drugą część tematu.
2. Przedstaw aktorów oraz postacie literackie, w które wcielią się za chwilę (Ania Shirley – 13 lat, Gilbert Blythe – 15 lat, narrator¹ – osoba dorosła). Wyjaśnij, jaki problem zostanie ukazany w scenie: konflikt między koleżanką i kolegą z tej samej klasy. Poproś wszystkich o ciszę, a następnie daj znak aktorom do rozpoczęcia scenki.
3. Po zakończeniu scenki zachęć wszystkich do gromkich braw, aby aktorzy poczuli się usatysfakcjonowani, natomiast pozostali uczniowie nabrali chęci do udziału w podobnych scenkach w przyszłości. Nie zaszkodzi dodatkowo wyrazić pochwałę słowami.
4. Spróbuj nawiązać z pozostałymi uczniami krótki dialog, aby sprawdzić, czy znana jest im treść powieści Lucy Maud Montgomery, której fragment został im właśnie przedstawiony. Możesz powiedzieć, że zdarza się, iż ktoś popadnie w poważny i długotrwały konflikt z koleżanką czy kolegą z klasy, a potem w żaden sposób nie potrafi tego konfliktu rozwiązać. Bywa, że obie strony nie zdają sobie sprawy, iż spór może potrwać kilka miesięcy albo lat. Zapytaj, co było

¹ Oczywiście postać narratora można pominąć, jeśli para aktorów zdecyduje się na tyle wczuć w swoje role, że niepotrzebne będą dodatkowe wyjaśnienia. Jeżeli natomiast aktorzy uznają, że nie sposób przekazać wszystkich ważnych treści utworu samą grą, należy wprowadzić narratora.

przyczyną konfliktu między Anią a Gilbertem oraz jak długo już ten spór trwa. Nie przedłużaj rozmowy z klasą, ponieważ najwięcej efektów uzyskasz, posługując się metodą gry edukacyjnej.

5. Wyjaśnij, jakie cele nauczania będziesz realizować w dalszej części lekcji. Możesz powiedzieć, że w związku z odegraną scenką przedstawiś decyzje Ani lub jej poglądy i poprosisz uczniów o ich poparcie, odrzucenie lub ujawnienie, że nie wiedzą, co o nich sądzić.
6. Przedstaw technikę, którą zastosujesz do realizacji celu nauczania. Aby ten cel osiągnąć, podziel salę lekcyjną na trzy obszary²: „tak” (zgoda), „nie” (sprzeciw), „nie wiem” (niezdecydowanie). Wyjaśnij, że wszyscy będą decydować samodzielnie, gdzie chcą się znaleźć. Po każdorazowym przedstawieniu przez ciebie pytania lub twierdzenia uczniowie mają zająć wybrane przez siebie miejsce, a potem przekonać tych, którzy byli niezdecydowani (obszar „nie wiem”), lub tych, którzy podjęli inną decyzję niż oni (w sytuacji, gdyby nikt nie zajął obszaru „nie wiem”). Po wysłuchaniu argumentów koleżanek i kolegów można zmienić swoją decyzję i przejść do innego obszaru.
7. Sprawdź, czy każdy wie, co ma robić. Zadaj jakieś pytanie, ewentualnie przedstaw wybrane twierdzenie (np.: Ania zachowała się niekulturalnie wobec kolegi, gdy ten prosił ją o wybaczenie). Poproś uczniów o zajęcie jednego z obszarów. Jeżeli cała klasa podejmie jednakową decyzję, bądź adwokatem diabła i wskaż, że być może ich decyzja jest zbyt pochopna, przecieź... Zadaniem twoim jest bowiem tak posługiwać się metodą trzech obszarów decyzji, aby prowokować uczniów do sięgania po argumenty oparte na fabule powieści. Gdy się upewnisz, że klasa zrozumiała, na czym polega jej zadanie, przystąp do właściwej realizacji celów nauczania.
8. Spośród poniższych propozycji pytań i twierdzeń dotyczących zachowania Ani Shirley lub samych uczniów wykorzystaj te, które są najodpowiedniejsze dla twojej klasy:
 - Czy osobie, która nas obraziła, nigdy nie wolno wybaczyć?

² Warto w sali lekcyjnej wyraźnie oznaczyć każdy obszar decyzji, np. korzystając z przygotowanej wcześniej tasiemki. Można powiedzieć, że im ktoś jest bardziej pewny swojej decyzji, tym dalej staje od granicy łączącej obszary decyzji. Osoby stojące bliżej tasiemki (granicy) nie są tak pewne swojej decyzji, a nawet zastanawiają się nad przejściem do innego obszaru. Oczywiście jeśli klasa pierwszy raz uczestniczy w lekcji prowadzonej tą metodą, należy nie komplikować reguł.

- Kilkuletni konflikt Ani z Gilbertem dowodzi, że trzeba szybko starać się pogodzić z koleżanką lub kolegą.
- Czy Gilbert postąpił słusznie, prosząc Anię o zgodę?
- Pierwszy zawsze przeprosza mądrzejszy.
- Ania powinna zawrócić i przeprosić kolegę.
- Jeśli jesteśmy na kogoś obrażeni, nie powinniśmy czekać, aż ta osoba nas przeprosi. Trzeba samemu próbować coś zrobić, aby konflikt trwał jak najkrócej.
- Gilbert nie nadaje się na przyjaciela Ani, ponieważ kiedyś ją skrzywdził swoim zachowaniem.
- Kto chociaż raz wyrządził krzywdę jakiejś koleżance lub koledze, ten nigdy nie będzie jej lub jego przyjacielem.
- Czy odrzucając propozycję przyjaźni, którą złożył jej Gilbert, Ania jest z tego zadowolona?
- Ania powinna dać szansę Gilbertowi i pogodzić się z nim.
- Czy Ania powinna rzucić się Gilbertowi na szyję i go pocałować?
- Ania nie rozumie, że Gilbert przestał być dzieckiem i nie będzie już jej więcej obrażał.
- Jeśli nie wiemy, czy wybaczyć komuś, czy też nie, powinniśmy poradzić się rodziców lub przyjaciół.
- Ania podoba się Gilbertowi, dlatego zależy mu na jej przyjaźni.
- Kto nie potrafi się z kimś pogodzić, ten sam sobie szkodzi (niepotrzebnie się denerwuje).
- Kłótnie między koleżankami czy kolegami w szkole to coś normalnego. Nie ma sensu zbytnio się nimi przejmować.
- Niektórzy są bardziej wrażliwi od innych, dlatego łatwiej ich zranić głupim zachowaniem.
- Ludzie, którzy są zbyt pamiętliwi, często pozostają samotni i nie mają przyjaciół.
- To chyba nienormalne, że Ania tyle lat nie mogła zapomnieć Gilbertowi jego zachowania.
- Jeśli pokłóć się kobieta (dziewczyna) i mężczyzna (chłopiec), pierwszy krok do zgody zawsze powinien zrobić mężczyzna.
- To chyba nienormalne, że Ania tyle lat nie mogła zapomnieć Gilbertowi jego zachowania.

- To, jak długo będziesz obrażona/obrażony, zależy przede wszystkim od ciebie.
 - Osobom, które same nie potrafią się porozumieć (pogodzić), powinni pomóc inni ludzie (np. rodzice, przyjaciele, wychowawca).
 - Nawet między przyjaciółmi dochodzi czasem do kłótni.
 - Każdy powinien umieć rozwiązywać konflikty z otoczeniem, inaczej będzie mu ciężko w życiu.
 - Czy ludzie dorośli kłócą się rzadziej niż dzieci/młodzież?
9. Postaraj się prowokować uczniów, aby chcieli wzajemnie się przekonywać i zachęcać do zmiany stanowiska. W razie potrzeby korzystaj ze swojego statusu adwokata diabła, broniąc złej sprawy. Obserwuj uważnie, w jakim stopniu każdy zna i rozumie treść powieści. Unikaj opowiadania przebiegu wydarzeń, staraj się szukać uczniów, którzy wiedzą tyle, aby mogli uzmysłwić słabszym koleżankom i kolegom, jakie były przyczyny i skutki danej decyzji Ani Shirley.
 10. Po przedstawieniu wybranych pytań i twierdzeń oraz wysłuchaniu głosów jak największej liczby uczniów przerwij grę. Teraz wspólnie ustalcie, jak należy odpowiedzieć na pytania zawarte w temacie. Najpierw jednak poproś o przypomnienie, jak doszło do konfliktu między Anią i Gilbertem oraz jak długo on trwał. Następnie zachęć uczniów do wyjaśnienia, dlaczego Ania nie wybaczyła koleżance, chociaż ją przeproszała. Nie koryguj opinii młodzieży, pozwól na sformułowanie samodzielnych wniosków. Taktownie zachęć uczniów do odpowiedzi na drugie pytanie: Jak ty byś postąpił na miejscu Ani Shirley?
 11. Sprawdź, czy któryś z uczniów wie, kiedy i dlaczego Ania w końcu jednak przebaczyła Gilbertowi.
 12. W kilku słowach wskaż, jakich umiejętności nabyli twoi uczniowie, pracując na dzisiejszej lekcji metodą trzech obszarów decyzji. Podkreśl praktyczną wartość materiału i docień kompetencje polonistyczne oraz postępy jak największej liczby osób. Oceń szczególnie tych, którzy wykazywali się zaangażowaniem w udzielaniu odpowiedzi. Nie zapomnij jeszcze raz podziękować aktorom, którzy rozpoczęli lekcję.
 13. Ewentualne uwagi krytyczne połącz ze wskazówkami, jak należy pracować skuteczniej.
 14. Zapytaj uczniów, co podobało im się w grze, w której uczestniczyli. Czy twierdzenia i pytania były zrozumiałe? Jak można by ulepszyć tę grę?

15. Zadaj pracę domową, prosząc o pisemne wytłumaczenie, czy Ania postąpiła słusznie, nie godząc się wtedy na przyjaźń z Gilbertem, czy też nie. Podkreśl znaczenie przedstawienia argumentów oraz wykorzystania wybranych opinii (jestem za tymi opiniami lub przeciw nim), które pojawiły się na dzisiejszej lekcji. Powiedz, na co będziesz zwracać szczególną uwagę, oceniając pracę, ewentualnie przekaż inne uwagi (termin oddania prac, limit stron, zapis w zeszycie czy na kartkach, itp.).

Uwagi końcowe

Powyższą lekcję łatwiej prowadzi się w klasie z przewagą dziewczyn (są one w tym wieku dojrzałe od chłopców). Dla chłopców tematyka uczuć nie jest jeszcze zajmująca, dlatego należy im dostarczyć kilku atrakcji. Można zwrócić uwagę na to, że zachowanie Gilberta było godne dżentelmena, ewentualnie skłonić do rozmowy o roli przemocy w konflikcie lub po prostu podkreślić te momenty w powieści, kiedy następują zwroty akcji; często chłopcy interesują się akcesoriami opisywanymi przez pisarzy, np. łodzią, wiosłami itp. Prowokowanie chłopców do udziału w lekcji na równi z dziewczynami powinno być celem polonisty. Uważam za konieczne pomagać chłopcom w rozumieniu utworów o uczuciach, ponieważ zastanawia mnie i niepokoi fakt, że uzyskują oni podczas lekcji zwykle niższe oceny niż dziewczyny. Usłyszałem opinię pewnej matki, że jej syn nie jest w stanie pracować nad lekturami o miłości czy dojrzewaniu, a takie dominują w szkole, ponieważ nie otrzymuje właściwej motywacji od nauczyciela. Szczególnie w starszych klasach szkoły podstawowej oraz w gimnazjum powinno się w metodyce nauczania uwzględniać różnice w dojrzałości między chłopcami i dziewczynami.

Dariusz Chętkowski